

Natur
 Ref. TBS
 J.nr: NST-239-00092
 Den 11. januar 2021

**Noter fra 1. møde i interessentarbejdsgruppen den 10/12-2020
 kl. 9-12 (on line) vedrørende etablering af
 naturnationalparkerne Fussingø og Gribskov**

Deltagere fra Interessentarbejdsgruppen
Jan Fischer Rasmussen (JFR), Det Grønne Kontaktudvalg
Rune Engelbreth Larsen (REL), Danmarks Naturfredningsforening
Thor Hjarsen (TH), WWF Verdensnaturfonden
Flemming Torp (FT), Friluftsrådet
Dorthe O. Andersen (DOA), Danmarks Idrætsforbund
Thomas Larsen Schmidt (TLS), Danske Gymnastik og Idrætsforeninger
Kirsten Skovsby (KS), Danmarks Jægerforbund
Louise Roum (LR), Spejderne
Lars Bruun (LB), Dansk Ride Forbund
Christoffer Riis Svendsen (CRS), Danmarks Cykel Union
Luisse Ekberg (LE), Dansk Ornitologisk Forening
Michael Carlsen (MC), Dyrenes Beskyttelse
Christine Jürgensen (CJ), Dansk Kyst- og Naturturisme
Lone Andersen (LA), Landbrug & Fødevarer
Karsten Thomsen (KT), Verdens Skove
Emma Susanna Turkki (EST), De Unge Biodiversitetsambassadører
Lars Vedsmand (LV), Danmarks Nationalparker
Ditte Galsgård (DG), Dansk Skovforening

Fra Miljøministeriet deltog vicedirektør Signe Nepper Larsen (SNL), kontorchef Mads Jensen (MJ), fuldmægtig Uffe Strandby, fuldmægtig Daniella Humm Møller og seniorkonsulent Thomas Borup Svendsen.

Om noterne

Noterne er Naturstyrelsens opsummering af drøftelserne på mødet, og ikke et egentligt referat, der skal gennem en godkendelsesprocedure. I bilaget er medtaget de præciseringer og generelle input, som de deltagende organisationer efterfølgende har fremsendt.

Indledning og rammesætning

Efter en kort præsentationsrunde indledte Naturstyrelsen (NST) med at orientere om rammerne for arbejdet med Naturnationalparkerne (NNP) Fussingø og Gribskov, herunder organisering og tidsplan. Parallelt med realisering af de to NNP'er Fussingø og Gribskov pågår et lovarbejde for NNP, men

udgangspunktet for de to første parker vil være gældende lovgivning. Målet for naturnationalparkerne er bedre vilkår for biodiversiteten, men også at give befolkningen gode naturoplevelser. NST vil på baggrund af anbefalinger fra denne gruppe – samt den videnskabelige arbejdsgruppe og de lokale arbejdsgrupper – udarbejde projektskitser for de 2 NNP'er Fusingø og Gribskov. Projektskitserne vil danne grundlag for drøftelser på næste møde i interessent arbejdsgruppen (samt i den videnskabelige arbejdsgruppe og de lokale arbejdsgrupper), som forventes afholdt i slutningen af februar 2021. Efter politisk godkendelse vil det justerede forslag blive sendt i offentlig høring. NNP'erne er planlagt etableret fsv angår hegn og dyr i første kvartal 2022. Hvis mødedeltagerne har yderligere input til udarbejdelse af projektskitserne samt henvisninger til relevante publikationer m.v., kan det fremsendes til NST inden jul. Endelig blev det tilkendegivet, at der ikke vil blive udarbejdet et egentligt referat, men derimod sammenfattende og opsummerende noter, som vil blive delt med de øvrige grupper.

Anbefalinger fra den videnskabelige arbejdsgruppe

NST refererede fra mødet i den videnskabelige arbejdsgruppe den 26. november 2020. Der forelå endnu ikke deltagergodkendte noter, men disse ville blive eftersendt til de øvrige arbejdsgrupper, når de foreligger. De overordnede anbefalinger var:

- Princippet bag **naturnationalparkerne er afgørende rammer for at kunne løfte biodiversiteten**. Det omfatter bl.a. modvirkning af kulturindgreb, genopretning af naturlig hydrologi og store planteædere (med helårsgræsning og naturlige bestandstætheder).
- **Sjældne og truede arter** vurderes at få **bedre betingelser**, da den nye forvaltningsform fremmer levevilkårene for mange sjældne og truede arter.
- Der peges på, at der gerne må være **flere dyrearter med en funktionel bredde** såsom store og tunge planteædende pattedyr, vildsvin og bævere. Hegn blev diskuteret, herunder muligheden for at øge det naturlige græsningstryk fra hjortevildt ved tiltag, der påvirker adfærden.
- Vigtigheden af **lokal forankring, inddragelse og samskabelse med de lokale borgere og interessenter** understreges af flere. Vigtigheden af en stærk fortælling/formidling (narrativer) om naturnationalparken blev også nævnt.
- Opfordring til at man diskuterer og **undersøger de lovgivningsmæssige muligheder** for at acceptere, at **dyrene betragtes som vilde dyr**.
- **Tilstedeværelsen af ådsler** er vigtig for en lang række arter og biologiske processer.
- Kan være **behov for en række biodiversitetsfremmende indgreb** løbende og i indfasning (hydrologi, veteranisering, invasive arter m.m.)
- Et ønske om en **længere proces med muligheder for en bredere inddragelse**
- Påpejning af at dette er en ny forvaltningsform, som er vedvarende og dermed vil få et vigtigt **aftryk på borgernes natursyn**.
- Vigtigheden af både at **undersøge effekterne på biodiversiteten, friluftsliv og natursyn** blev understreget

Proces og tidsplan

Fra flere sider (DOA, TLS m.fl.) blev der givet udtryk for, at det kunne have været gavnligt med en længere proces med bedre tid til inddragelse af både eksperter og interessenter.

Natur og biodiversitet

Alle mødedeltagere bakkede op om en øget indsats for natur og biodiversitet og betragter oprettelse af NNP'er som et godt initiativ til dette. Der var en generel (MC m.fl.) erkendelse af, at i NNP'er er biodiversiteten det primære formål.

Rammebetingelserne - hegn og store planteædende pattedyr

Den overordnede ramme er en politisk beslutning om udpegning af de to områder med den angivne afgrænsning samt opsætning af hegn og udsætning af dyr. Der var enighed om, at principperne bag NNP'erne, hvor kulturindgreb modvirkes (bl.a. hugst, plantninger m.m.), naturlig hydrologi genskabes og store planteædere (med helårsgræsning, uden tilskuds fodring og naturlige bestandstætheder) fremmes, er afgørende for at kunne styrke biodiversiteten. Enkelte (FT og DOA) stillede spørgsmål ved om store sammenhængende hegn var den mest omkostningseffektive indsats ift. biodiversiteten. Enkelte nævnte (LA), at den politiske aftale ikke udelukkede produktion, hvilket dog var et udtrykt ønske hos andre (KT).

Private lodsejere

De to NNPer Fussingø og Gribskov er i henhold til den politiske aftale placeret på statsejede arealer. Hvis private arealer, der eksempelvis grænser op til en statslig NNP og som på et senere tidspunkt kommer i spil, blev der fra de mødedeltagere, der kommenterede på det, givet udtrykt for at det i givet fald skal ske på frivillighedens basis (LA og DG). Hertil kommer, at de samme deltagere ønskede, at konsekvenserne for nabolodsejere ved de nuværende statslige NNP'er skal analyseres – eksempelvis hydrologi, jagt og evt. erstatningsansvar ved løsslupne dyr.

Størrelsen af Naturnationalparkerne

Der blev fra flere sider opfordret til dels at udvide de to NNP'er og dels arbejde på at finde endnu større sammenhængende arealer, som kan overgå til NNP'er. Der blev foreslået dels en minimumsgrænse (KT, EST m.fl.) på 1.000 ha og desuden efterlyst en gennemsnitlig minimumsstørrelse. Helt konkret blev der fra flere sider (bl.a. REL, JFR, TH, EST) opfordret til, at Gribskov blev udvidet med 500 ha mod syd. Flere af medlemmerne af arbejdsgruppen fandt, at NNP'erne burde være større dels for at sikre variationen og understøtte de naturlige processer, men også for at mindske evt. konflikter med mennesker.

Valg af dyr

Det var generel forståelse for, at der er behov for flere forskellige arter af planteædende pattedyr, da dyrene hver især besidder forskellige egenskaber ift. afgræsning og adfærd og dermed vil skabe en større variation i de strukturelle forhold i vegetation, jordbund m.v. Der peges af flere på (KT), at der gerne må være flere dyrearter med en funktionel bredde:

- tunge græssende pattedyr såsom heste, okser, bison m.fl.
- browsere såsom hjortearterne og elg
- vildsvin. Positive forstyrrelseseffekter, navnlig i forhold til jordbunden

Fra flere sider blev det anbefalet at følge rådgivningen fra forskerside (REL, LE m.fl.).

Flere mødedeltagere så gode muligheder for anvendelse af elge i Gribskov (LB, JF mfl.), da området fremadrettet forventes at få endnu flere vådområder. I den sammenhæng spurgte MC, om det var muligt at etablere en type hegn, der samtidig tillader det mindre hjortevildt (kronvildt, dåvildt og råvildt) at passere (MC).

Kronvildt blev af flere deltagere anset for relevant, men krævede et højt (og dyrt) hegn, for at sikre et tilstrækkeligt højt græsningstryk.

Der blev fra nogle (LB) udtrykt betænkelighed ved anvendelse af heste, både grundet problemer i forhold til ridning og cykling, men også i forhold til at heste var aktive og kunne optræde opsøgende. Der blev fra nogle udtrykt betænkelighed ved anvendelse af kvæg og bison – primært grundet folks frygt for store dyr og enkelte fremhævede også en vurdering af dyrene reelt var farlige. LB opfordrede til, at der valgtes fredelige racer.

Valg af hegn

Det fremførtes af flere, at det afgørende ved valg af hegnstyper er, hvilke dyr man vurderer kan være medvirkende til at fremme og understøtte den strukturelle variation – herefter må man foretage en vurdering af, hvilke typer af hegn, der er nødvendige for at holde de valgte dyr inde. En del (KS, MC, LA, DG m.fl.) opfordrede til at anvende semi-permeable hegn, der tillader f.eks. det mindre hjortevildt at migrere ind og ud men samtidig sikrer, at heste, okser og bison kan holdes inden for hegnet – sikre vildtets frie bevægelighed.

Fra flere sider (FT m.fl.) blev der opfordret til at etablere en eller flere NNP'er uden hegn – ligesom anvendelse af indre hegn kunne reducere konflikterne (LB). Fra andre sider (REL m.fl.) blev det påpeget, at i tilfælde af 15 naturnationalparker, kunne det være interessant med en enkelt uden hegn, men generelt er en eller anden form for hegn uundværlige af hensyn til omgivende landbrugsarealer og trafikveje.

Adgang

Det blev fra flere (TLS, LB m.fl.) fremhævet, at adgangen til naturnationalparkerne skulle være reel – og ikke kun formel. Folks frygt for færdsel blandt vilde dyr skulle tages alvorligt.

Det blev fra nogle (LE og LR) ønsket, at større aktiviteter ikke blev afholdt inden for naturnationalparkerne – og at der i højere grad blev taget hensyn truede arter og den stille naturbruger. Illustreret med billedet, at der på en motorvej ikke længere er plads til gående, cyklister og traktorer.

Formidling

Der var bred enighed om, at formidling var en meget vigtig del af etablering af nationalparkerne – både over for børn og unge (LR m.fl.), men også voksenformidling (CJ). Formidlingen skulle opfattes bredt – herunder håndholdt naturformidling via eks. naturvejledere. Der vil være behov for en grundig information om, hvordan man skal færdes i områder med store dyr. Denne formidling skal også imødekomme den frygt, som nogle har i forhold til at skulle færdes blandt store dyr. Derudover vil der være behov for en stærk fortælling om formålet med naturnationalparken, herunder hvordan parken vil understøtte bevarelsen og udviklingen af biodiversiteten.

Flere (LR, EST) nævnte ønsket om mere vilde oplevelser og det tilhørende formidlingsbehov – måske under overskriften ”rod med vilje”.

Friluftsliv generelt

Etablering af naturnationalparker vil påvirke friluftslivet på mange måder (DOA, TLS).

Der blev ved mødet redegjort for, at 1/3 af den voksne befolkning anvender naturen aktivt til at cykle, ride, løbe, lufte hund eller blot gå en tur (DOA, TLS). Der blev fra flere sider (DOA, LB m.fl.) udtrykt bekymring over, om hegning og udsætning af store dyr reelt vil afholde mange fra at bruge naturen og dermed indirekte påvirke folkesundheden. Det blev sammenfattet i ønske om tilgængelighed, tryghed og sikkerhed. Desuden nævnte flere (TLS m.fl.), at visse aktiviteter kun meget vanskeligt vil kunne ske i en NNP. Enkelte påpegede (REL), at etableringen af naturnationalparker med udsætning af store dyr kun behøver indebære få eller ingen begrænsninger for det eksisterende friluftsliv.

På den anden side fremhævede flere (CJ, TH m.fl.) den særlige interesse, som etablering af NNP'er potentielt vil kunne skabe – eksemplificeret ved Molslaboratoriet, Bisonskoven på Bornholm og de vilde heste på Langeland.

Flere pegede på, at det er vigtigt, at der er mulighed for at etablere og vedligeholde en god rekreativ infrastruktur i form af veje og spor (TLS, CRS).

Der blev fra flere deltagere peget på muligheden for at flytte både aktiviteter og faciliteter uden for NNP'erne – i det omfang det var muligt (LR). Flere vurderede (DOA, CRS, LB), at der generelt vil komme et større pres på arealer uden for.

Jagt, fiskeri og svampesamling

KS ønskede den rekreative jagt bibeholdt – ligesom muligheden for at fiske og samle svampe.

Inddragelse, samskabelse og lokal forankring

Generel enighed (LA mfl.) om vigtigheden af at inddrage lokale i dannelsen af naturnationalparkerne – men også opmærksomhed på, at der var tale om sikring af nationale værdier (MC og REL). Opfordring til medskabelse og samskabelse med lokale borgere og interessenter – lokal forankring.

Dyrevelfærd og bestandsregulering

Generel accept af behovet for bestandsregulering, og at det ud fra hensyn til dyrevelfærd (MC m.fl.) godt kan lade sig gøre, at etablere NNP'er uden tilskudsfordring.

Døde dyr

Der var generel enighed om, at tilstedeværelsen af ådsler var vigtig for en lang række arter og biologiske processer. Der var accept af, at der kunne være lovgivningsmæssige udfordringer, og at der ville være behov for en målrettet formidling af de biologiske gevinster.

Indfasningsindgreb

Der var enighed om, at der generelt er behov for at genoprette den naturlige hydrologi. Flere (LV, DG) nævnte andre muligheder for biodiversitetsfremmende indgreb (opblødning af skovbryn, lysning for eg og fjernelse af invasive eller oversøiske træarter), der muliggør en hurtigere overgang til et område med høj biodiversitet, hvor udviklingen i højere grad vil ske via naturlige processer uden menneskelig indgriben. LE og JFR fremhævede vigtigheden af at skabe en strukturrig blandingsskov, hvor også skovfyr og ikke mindst rødgran har en vigtig funktion.

Endelig vurderes indsatser omkring friluftsliv og formidling at være afgørende både i opstartsfasen men også fortløbende, da det er medvirkende til at fremme oplevelserne, understøtte ejerskab, lokal forankring og engagement.

Overvågning

Der blev fra flere sider anført, at vi i forbindelse med disse NNP'er har at gøre med en ny situation, hvor der eksisterer en oplagt mulighed for at opsamle værdifuld erfaring. Der var generel opbakning til at sikre de nødvendige forsknings- og overvågningsrammer for disse to projekter, og vigtigheden af både at undersøge effekterne på biodiversiteten, friluftsliv og natursyn blev understreget.

Forvaltning

Nogle (TH) ønskede faste kriterier for naturnationalparkerne – gerne svarende til IUCN kategori II.

Flere (REL m.fl.) anså det for afgørende, at naturnationalparker bliver så selvforvaltende eller 'open ended'-forvaltning som muligt af hensyn til biodiversiteten.

Det blev fra andre sider fremhævet (FT, LA, LV m.fl.), at forvaltningen skulle være adaptiv, og at retningslinjerne skulle kunne tilpasses den enkelte NNP efter forholdene. Da der er tale om en ny forvaltningsform, skal der være mulighed for at justere tiltagene, herunder evt. at rulle tiltag tilbage.

Overvejelser vedr. sårbare og sjældne arter samt EU-habitats forpligtelser

I forbindelse med den løbende overvågning kan der tilgå viden om beskyttede eller truede arter og habitater som resulterer i, at man må iværksætte særlige forvaltningstiltag for at sikre eller fremme disse arter. Det var generelt set (REL m.fl.) accept af denne tilgang. Vurderingen var, at etableringen af NNP'er helt generelt vil være et løft for biodiversiteten også for sjældne og truede arter.